

Ristipuud

Lõuna-Eestis asuvas Pühametsa vallas hakatakse Euroopa Liidu struktuurifondide toel rajama maantee äärde jalakäijate ja jalgratturite jaoks kergliiklusteed, mis ühendaks Jaamamõisa korterelamuid lähedalasuva vallakeskusega. Seda teelõiku kasutavad kõige enam Jaamamõisa külast Pühametsa algkoolis käivad lapsed. Kuna senine maantee on väga kitsas, siis on jalakäijatel ja ratturitel olnud seal väga ohtlik liigelda. Sellel teelõigul on jalakäijatega juhtunud ka mitmeid liiklusõnnetusi. Seepärast rõõmustavadki kohalikud elanikud, et nende laste koolitee muutub pärast kergliiklustee rajamist palju turvalisemaks.

Rahastamistingimuste kohaselt tuleb kergliiklustee rajada paralleelselt senise maanteega ning selleks on vaja maantee kõrvale nelja meetri laiust maariba. Pühametsa vallavalitsusel tuleb otsustada kummale poole maanteed kergliiklustee rajamiseks luba anda. Kõige problemaatilisem on 200-meetrine lõik Jaamamõisa küla piiril. Ülejäänud teelõigul asuvad kahel pool maanteed kohalike põllumajandusettevõtjale kuuluvad põllud ning tema on nõus müüma vajamineva maa turuhinnaga ükskõik kummal pool teed, peaasi et kohalikel lastel oleks turvalisem koolitee. Niisiis oleneb kergliiklustee asukoht just sellest lühikesest lõigust Jaamamõisa küla piiril.

Jaamamõisa küla piiril asub ühel pool maanteed eravalduses olev hoonestatud kinnistu ning teisel pool maanteed riigimets. Eravalduses oleval kinnistul paikneb elumaja, mis asub praeguse maantee servast 25 meetri kaugusel. Kinnistu omanik Mart Lepik ei ole nõus müüma kergliiklustee rajamiseks vajalikku maariba, sest kui rajada kergliiklustee tema krundi poolsesse maantee serva, siis hakkaks tee kulgema tema majale liiga lähedalt ning võõraste inimeste pidev liikumine seal rikuks tema privaatsust. Ta on ehitanud maantee äärde kõrge plankaia ning istutanud kümme aastat tagasi sinna õunapuud. Kergliiklustee rajamisega tema kinnistu poolsesse maantee serva tuleks aed lammutada ja õunapuud maha raiuda. Vallavalitsus on nõus rajama uue aia ja maksma kinni uute õunapuude istikute hinna. Maaomanikku selline lahendus ei rahulda, kuna tema eesaed jääks siis ikkagi liiga väikeseks, eriti kuna teisel pool maja algab kohe naabrite krunt.

Mart Lepiku kinnistu vastas teisel pool teed asub riigile kuuluv mets. Riigimetsa haldav ametiasutus on nõus eraldama sellest metsaservast kergliiklustee rajamiseks vajaliku maariba. Kergliiklustee rajamiseks sellele poole maanteed tuleks aga maha võtta umbes 50 mändi, millest mõned on rohkem kui sada aastat vanad. Mändide mahavõtmise vastu võitleb ägedalt kohalik MTÜ Pühametsa Pärandkultuuri Kaitsjad, sest tegemist on ristipuudega. Ristipuud kuuluvad vanasse Lõuna-Eesti matusekombestikku. Need on teeäärsed puud, mille koore sisse on lõigatud ristid. Rist lõigati puukoorde, kui matuserong liikus koos lahkunuga kodust surnuaia või kiriku poole. Ristimärkide lõikamine puudesse pidi takistama surnud hingede tagasipöördumist. Selles ristimännikus on oma ristipuud kohalikel perekondadel ja tervetel suguvõsadel. Mitmetel puudel on näha ka värskest lõigatud riste, seega on see komme veel praegugi kohalike elanike seas au sees.

MTÜ Pühametsa Pärandkultuuri Kaitsjad nõuab, et kui Mart Lepik ei ole maa müümisega nõus, siis tuleb see temalt avalikes huvides sundvõõrandada, kuid ristipuid maha võtta ei tohi, sest need kannavad kohalikku kultuuripärandit. Samas on nad nõus, et kergliiklustee rajamine on äärmiselt vajalik.

Pühametsa vallavalitsusel tuleb teha otsus, kummale poole maanteed kergliiklustee rajamiseks luba anda.

Millise otsuse peaks Pühametsa vallavalitsus tegema? Kuidas peaks seda otsust põhjendama, et hilisema võimaliku vaidlustamise korral kohtus saaks halduskohus öelda, et kohalik omavalitsus on otsuse tegemisel teostanud kaalutlusõigust õigesti?

Abistavad küsimused

1. Kelle ja milliseid huve peab Pühametsa vallavalitsus otsuse tegemisel arvesse võtma?
2. Kas Pühametsa vallavalitsus saab otsuse tegemisel arvestada kohaliku kultuuripärandiga? Kui saab, siis kumb on kaalukam, kas kohalik kultuuripärand (põhiseaduse preambul) või kinnistu omaniku omandipõhiõigus (põhiseaduse § 32)?

